

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

INFORMATIZATION OF EDUCATIONAL PROCESS AT HIGHER MEDICAL INSTITUTIONS OF UKRAINE

Узагальнені підходи до структурування змісту інформатизації вищої медичної освіти сприяють забезпеченню високого рівня професійної підготовки майбутніх фахівців сфери охорони здоров'я і відповідають соціальному замовленню. Використання сучасних інформаційних технологій у процесі викладання дисциплін у медичних вишах уможливує активізацію самостійної роботи студентів, ефективну взаємодію зі студентами під час практичних занять та проведення онлайн-навчання. Оновлені форми і методи навчання дозволяють студентам розвивати творче мислення, сприяють вирішенню повсякденних і професійних ситуативних проблем, пришвидшують сприйняття, розуміння і засвоєння як теоретичних знань, так і практичних навичок. Інформатизація освіти є невід'ємним складником сучасного суспільства, відображає загальні тенденції становлення світових глобалізаційних процесів та гармонійного формування особистості. Процес підготовки нової генерації фахівців медичної сфери потребує вдосконалення методики використання засобів інформаційних технологій.

Ключові слова: інформатизація, інформаційні технології, вища медична освіта, підготовка студентів-медиків.

Обобщенные подходы к структурированию содержания информатизации высшего медицинского образования, способствуют обеспечению высокого уровня подготовки будущих специалистов в сфере здравоохранения и соответствуют социальному заказу. Использование современных информационных технологий в процессе преподавания дисциплин в медицинских вузах позволяет активизировать самостоятельную работу студентов, эффективно взаимодействовать со студентами во время практических занятий и проводить онлайн-обучение. Обновленные формы и методы обучения позволяют студентам

развивать творческое мышление, способствуют решению повседневных и профессиональных ситуативных проблем, ускоряют восприятие, понимание и усвоение как теоретических знаний, так и практических навыков. Информатизация образования является неотъемлемой составляющей современного общества, отражает общие тенденции становления мировых глобализационных процессов и гармоничного формирования личности. Процесс подготовки нового поколения специалистов медицинской сферы требует совершенствования методики использования средств информационных технологий.

Ключевые слова: информатизация, информационные технологии, высшее медицинское образование, подготовка студентов-медиков.

Generalized approaches to the structuring of informatization content of higher medical education contribute to furnish a high level of professional training for future healthcare professionals and correspond to social order. The use of modern information technologies in the process of teaching enables activating students' self-study, interacting with students during practical classes more effectively and conducting online training in medical universities. Updated forms and methods of training allow students to develop creative thinking, promote solving professional routine and situational issues, accelerate perception, understanding and master both theoretical knowledge and practical skills. Informatization of education is an integral part of modern society, reflects general tendencies of world globalization processes formation and harmonious formation of personality. The process of preparing new generation of specialists needs to improve the methodology of using information technologies in medical sphere.

Key words: informatization, information technologies, higher medical education, training of medical students.

УДК 378.371

Ісаєва О.С.,
докт. пед. наук,
доцент кафедри іноземних мов
Національного університету
«Львівська політехніка»

Хміляр І.Р.,
викладач вищої категорії,
викладач-методист кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
ВНКЗ Львівської обласної ради
Львівського інституту медсестринства
та лабораторної медицини
імені Андрея Крупинського

Постановка проблеми у загальному вигляді.

На сучасному етапі реформування вищої медичної освіти одним із провідних заходів щодо її модернізації є розроблення методів і технологій, тобто перехід на державний стандарт, який передбачає інформатизацію навчального процесу як складову частину компетентнісного підходу. Компетентність та компетентнісний підхід уможливають визначення загальних підходів до структурування змісту інформатизації вищої медичної освіти та сприяють забезпеченню високого рівня професійної підготовки майбутніх фахівців сфери охорони здоров'я, відповідають соціальному замовленню, підвищуючи вимоги до підготовки студентів-медиків як активних суб'єктів нової освітньої парадигми –

«освіта протягом усього життя». Як стверджує науковець І. Зязюн, «головною метою вищої освіти має бути становлення цілісної і цілеспрямованої особистості, готової до вільного, гуманістично орієнтованого вибору й індивідуального інтелектуального зусилля, яка володіє багатofункціональними компетентностями» [4, с. 13], що формуються на основі інформаційних технологій.

Соціально-економічні умови нашої держави передбачають усе більшу залученість молодих фахівців охорони здоров'я у сферу інформаційних технологій. Адже сучасним лікарям повинні бути притаманні мобільність та ініціативність як основа потенціалу, від якого залежать перспективи розвитку медицини, розроблення і впровадження

інновацій та нових соціальних стратегій у сферах освіти, науки, культури тощо [7].

Актуальність даного дослідження зумовлена запитом сучасного суспільства з огляду на інформатизацію сфери медицини через реформування галузі. У даний час реалізується багато програм і проектів у галузі інформатизації вищої медичної освіти. Тому запровадження нових інформаційних технологій в освітній процес дозволить успішно вирішити низку завдань, а саме:

- забезпечити викладачів університету сучасним інструментарієм для проведення навчального процесу;
- реалізувати принципи гуманізації, індивідуалізації та інтерактивності навчального процесу;
- сформувані студентам-медикам навички роботи із сучасними інформаційними засобами;
- підвищити ефективність пізнавальної діяльності майбутніх лікарів;
- розглядати інформатизацію медичної освіти як базовий чинник якості підготовки кваліфікованого фахівця.

Мету статті вбачаємо в аналізі проблем запровадження інформаційних технологій у систему вищої медичної освіти, оскільки інформатизація освіти передбачає не лише формування теоретичних знань чи практичних навичок, але і становлення творчої особистості в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема інформатизації вищої освіти вважається актуальною, оскільки їй присвячено значну кількість досліджень, зокрема щодо застосування інформаційних технологій у професійній освіті (В. Безпалько, В. Биков, І. Булах, В. Гапон, Б. Гершунський, Р. Гуревич, А. Гуржій, М. Жалдак, М. Згуровський, В. Луначек, О. Матвієнко, Ю. Машбиць, Н. Морзе, С. Ніколаєнко, І. Підласий, А. Прокопенко, А. Пилипчук, М. Плєскач, Є. Полат, Т. Поясок, С. Раков, Н. Талізіна). Проте інформатизація вищої медичної освіти недостатньо досліджена з огляду на стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, які потребують систематичного вдосконалення методики викладання дисциплін та відповідного реформування медичної галузі загалом.

Виклад основного матеріалу. У сучасній педагогічній практиці системи вищої медичної освіти основна увага приділяється запровадженню та комплексному забезпеченню теоретичного і практичного навчання шляхом розроблення різноманітних програмних засобів, автоматизованих навчальних систем, розвитку творчого мислення та креативності, удосконалення форм і методів аудиторної та самостійної роботи студентів із використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Така тенденція корелює зі стрімким зростанням обсягу навчальної та наукової інформації, оскільки з'являються абсолютно нові технології

для її здобування, де ефективність процесу засвоєння інформації залежить від уміння самостійно оволодівати знаннями, використовуючи різноманітні комбінації технологій для оброблення електронної інформації та продовжуючи тенденцію навчання упродовж життя.

Оновлення змісту освіти передбачає створення моделі для переорієнтації із процесу на результат навчання. Така тенденція дозволить перемістити акценти з накопичення нормативно визначених знань і умінь на формування й розвиток навичок чи здібностей практично діяти в конкретних професійних і життєвих ситуаціях. Тобто викладач повинен так планувати зміст навчального процесу, а саме проектувати належну освітню траєкторію для майбутніх медиків, щоби студенти працювали на результат, здобуваючи компетентності.

Використання сучасних інформаційних технологій у процесі викладання дисциплін у медичних вишах уможлиблює активізацію самостійної роботи студентів-медиків, ефективну взаємодію зі студентами під час практичних занять та проведення онлайн-навчання із циклу не лише соціально-гуманітарних дисциплін, але й фахових предметів, залучення студентів до науково-дослідної роботи, закладаючи науково-пошукові навички з першого курсу.

Упровадження інноваційних інформаційних технологій, активних форм і методів навчання у вищих медичних закладах освіти сприяє розвитку професійних якостей та індивідуальних здібностей студента-медика як особистості. Оновлені форми і методи навчання дозволяють студентам розвивати творче мислення, сприяють їхньому залученню до вирішення повсякденних і професійних ситуативних проблем, пришвидшують сприйняття, розуміння і засвоєння як теоретичних знань, так і практичних навичок.

Сучасні дослідники [3; 5] уважають, що процес інформатизації освіти активно розвивається завдяки:

- оснащенню освітніх установ новітніми засобами інформаційно-комунікативних технологій;
- використанню оновлених засобів інформатики, баз даних для інформаційної підтримки освітнього процесу;
- радикальній зміні змісту освіти на всіх рівнях, тобто розвитку і поширенню онлайн-навчання.

Припускаємо, що найбільшою проблемою для України є організація освітніх інформаційних ресурсів у вишах та принципи їх застосування в різних сферах діяльності студентів-медиків. Як слушно зауважує науковець В. Луначек, в Україні реалізується вже друга програма інформатизації освітньої галузі, однак створення освітніх сайтів значної кількості відділів (управлінь) освіти та більшості навчальних закладів відбувається дуже повільно [8, с. 175].

Варто зазначити, що інформатизація навчального процесу тісно пов'язана з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, якими забезпечені не лише студенти, адже оснащення кафедр також має відповідати сучасним канонам.

У сучасних соціально-економічних умовах поняття «інформатизація» стало загальноприйнятним, поширеним у всіх сферах життєдіяльності, незважаючи на його різне тлумачення [1]. Як стверджують дослідники, «інформатизація навчального процесу включає два явища, що мають різну сутність і позначаються різними термінами: «інформаційні технології в освіті» – це процес застосування всіх, що існують, відомих, апробованих інформаційних технологій в освітньому просторі; «інформаційні освітні технології» – методично адаптовані під конкретний зміст навчання інформаційні технології, які ведуть до змін у формах і методах навчання» [10, с. 29]. Отже, у системі вищої медичної освіти необхідно розпочати реформу з інформатизації освітніх технологій.

Новітні концепції передбачають впровадження інформаційних технологій у навчальний процес, що уможливорює розширення функції фахівця медичного профілю. Проте, з педагогічного погляду, імплементація інформаційних технологій у процес викладання соціально-гуманітарних дисциплін передбачає:

- індивідуалізацію навчального процесу з урахуванням рівня підготовленості студентів, їхніх здібностей, рівня практичного засвоєння матеріалу, сфери інтересів;
- гнучкість та мобільність навчального процесу;
- використання проблемних та комп'ютеризованих методів навчання;
- доповнення класичних методів навчання сучасними (дослідження, аналіз, синтез, реакція ухвалення рішення в ургентних ситуаціях);
- упровадження змішаного, або гібридного навчання (почергове й комплексне застосування сучасних форм організації навчального процесу).

Також варто зосередити увагу на дослідженні С. Ніколаєнка [9] щодо підвищення вимог до якості освіти, рівня її інформатизації, якості професійної підготовки й ефективності управління, удосконалення технічних засобів передачі інформації, які корелюють із потребою удосконалення навчально-матеріальної бази, забезпечення комп'ютеризації навчальних закладів, запровадження інформаційно-інноваційних технологій, оновлених економічних та управлінських механізмів розвитку освіти, підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів, ефективної підготовки.

На особливу увагу заслуговує і професійна підготовка викладача, яка передбачає використання інформаційних і комунікаційних технологій у навчальному процесі та вважається необхідною умовою інформатизації освіти. Як зазначає науко-

вець В. Биков, «у діяльності навчальних закладів усіх типів і рівнів акредитації проблемам інформатизації повинна приділятися першочергова увага» [2]. Саме запровадження технологій у навчальний процес удосконалив його, зробив доступною й ефективною освіту, підготує молоде покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

Варто зазначити, що акцент зроблено на інформаційних технологіях, оскільки їх коректне використання в професійній підготовці майбутніх медиків уможливорює:

- формування інформаційної компетентності як складника професійної компетентності;
- закладення основ інформаційної культури студентів-медиків;
- розуміння взаємозв'язку інформаційних технологій та їх принципів роботи в медичній галузі (звіти, історія хвороби, доступ до бази пацієнтів, рецепти тощо);
- імплементацію методів поширення й обміну інформацією серед структурних підрозділів сфери охорони здоров'я;
- організацію онлайн-тренінгів, круглих столів чи вебінарів для підвищення кваліфікації лікарів тощо;
- підвищення якості медичних послуг завдяки дистанційному управлінню, онлайн-викликам лікаря додому чи запису на прийом до лікаря.

На нашу думку, інформатизація освіти є невід'ємним складником сучасного суспільства, відображає загальні тенденції становлення світових глобалізаційних процесів, розглядається як визначальний інформаційний і комунікаційний базис розвитку освіти, гармонійного формування особистості в складних соціально-економічних умовах держави. Інформатизація [6] розглядається науковцем як система таких взаємопов'язаних процесів:

- **інформаційного** – виокремлення та подання соціально значущої інформації у формі, доступній для зберігання, оброблення і передавання електронними засобами;
- **пізнавального** – формування і збереження цілісної інформаційної моделі світу, що дозволяє суспільству здійснювати динамічне регулювання власного розвитку на всіх рівнях: від індивідуальної діяльності до функціонування загальнолюдських інститутів;
- **матеріального** – будівництво глобальної інфраструктури електронних засобів зберігання, оброблення і передавання інформації.

У процесі професійної підготовки фахівців медичної галузі за традиційного та компетентісно орієнтованого підходу використовуються однакові види і форми роботи, проте цілі та зміст цієї діяльності різняться. У першому випадку цінністю вважається інформаційна ємність матеріалу, об'єктивність висвітлення фактів, пошук істини,

рівень засвоєння побаченого і почутого студентами. У другому – найвищою цінністю є потреба в самостійному осягненні професійної діяльності, прагненні до самовдосконалення та самоосвіти через усвідомлення особистого ідеалу й осмислення власного життя [11].

Отже, вища медична освіта повинна модернізуватися завдяки імплементації новітніх інформаційних та комунікаційних технологій, забезпечуючи широке їх запровадження в навчально-виховний процес, а також формуванню в студентів-медиків рис, необхідних для успішної самореалізації в професійній діяльності й інформаційному суспільстві. Як відомо, інтернет-ресурси сприяють перебудові методів й організаційних форм навчально-виховного процесу відповідно до вимог інформаційного суспільства, реалізації оновлених форм самоосвіти з урахуванням можливостей глобальної комп'ютерної комунікації та економії часу, обговорення і вирішення актуальних проблем, незважаючи на відстань. Інформатизація освіти також повинна випереджати інші напрями суспільної діяльності як основа глобального процесу здобування інформації й інформатизації суспільства загалом.

Висновки. Інформатизація освіти є важливою складовою частиною розвитку сучасного суспільства, а створення відкритого навчального середовища та формування його засобів і технологій є першочерговим завданням оновленої парадигми вищої освіти. Процес підготовки нової генерації фахівців медичної сфери потребує вдосконалення методики використання засобів інформаційних технологій. Тому значну увагу необхідно приділяти формуванню інформаційної культури майбутніх фахівців сфери охорони здоров'я.

Варто зазначити, що в умовах інформатизації освіти студенти використовують електронні матеріали в навчальній діяльності частіше. Однак друковані видання вважають більш зручними для читання, опрацювання чи роботи з ними. Студенти не лише самостійно вдаються до послуг різноманітних інформаційних засобів, а й керуються рекомендаціями викладачів у пошуку оновленої інформації щодо сучасних досліджень, методики лікування чи проведення певних маніпуляцій. Також студенти-медики готуються складати ліцензійний кваліфікаційний іспит англійською мовою «Крок 1», версії якого можна вивчати онлайн, щоби краще підготуватися до фінального іспиту. Доступність інтернету, різноманітність технічних пристроїв і новітніх засобів для пошуку, оброблення та зберігання інформації вносить суттєві зміни і в освітній процес, стимулює викладачів до оволодіння новими методами та засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Отже, майбутні лікарі повинні навчатися упродовж життя, тобто бути обізнаними в усіх новинках медицини: від тактики лікування і до сучасних пре-

паратів, їх дії та протипоказань, а також щодо найсучаснішого обладнання; брати активну участь у вебінарах чи онлайн-конференціях, лекціях тощо. Саме інформатизація освіти, на наш погляд, дозволяє реалізувати основні принципи сучасних вишів – гуманізації освіти студентів, підвищення ефективності навчання та його інтенсифікації й індивідуалізації відповідно до інтересів, здібностей та власного досвіду, а також доступ до знань та інформації, тобто «освіта для всіх» та «освіта через усе життя».

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Албегова И., Шаматовна Г. Информатизация как актуальная проблема развития системы высшего профессионального образования в современной России. *Дистанционное и виртуальное обучение*. 2010. № 8.
2. Биков В. Сучасні завдання інформатизації освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання / Ін-т інформ. технологій і засобів навчання АПН України; Ун-т менеджменту освіти АПН України*; гол. ред. В. Биков. 2010. № 1 (15).
3. Гайдук М. Теоретические и методические основы организации профессионального образования в системе дистанционного образования: автореф. дисс. ...канд. пед. наук. Москва, 2006. 19 с.
4. Зязюн І. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи. *Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи*: монографія. Київ; Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. С. 10–18.
5. Ершова Н. Интегративный подход к формированию конкурентоспособности студентов вуза физической культуры в процессе преподавания иностранного языка. Традиции – Инновации – Развитие. *Сборник статей кафедры гуманитарных и социально-экономических дисциплин*. Великие Луки: ВЛГАФК, 2006. Вып. 2. С. 27–32.
6. Коджаспирова Г., Петров К. Технические средства обучения и методика их использования: учебное пособие для студентов высших учебных заведений. Москва: Издательский центр «Академия», 2005. 352 с.
7. Лапченко Н. Проблемы информационной безопасности в молодежной среде. *Социологические исследования*. 2009. № 8. С. 139–142.
8. Луначек В. Стратегія розвитку освіти України в контексті загальноцивілізаційних тенденцій. *Актуальні проблеми державного управління*: збірник наукових праць. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2009. № 2 (36). С. 171–180.
9. Ніколаєнко С. Стратегія розвитку освіти України: початок XXI століття. Київ: Знання, 2006. 253 с.
10. Плаксина А., Тихонов Э. Информационные образовательные технологии: понятие, сущность, классификация, модели реализации. *Дистанционное и виртуальное обучение*. 2009. № 7.
11. Фазлеев Н. Профессиональное образование по физической культуре и спорту: компетентностно ориентированный подход. *Теория и практика физической культуры*. 2007. № 12. С. 49–52.